

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Agnieszka Galecka, Mariusz Pyra

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

ZADŁUŻENIE GOSPODARSTW ROLNICZYCH W POLSCE W LATACH 2010-2013

*THE DEBT LEVEL OF AGRICULTURAL FARMS IN POLAND
IN THE YEARS 2010-2013*

Słowa kluczowe: gospodarstwo rolnicze, zadłużenie, typ rolniczy, wielkość ekonomiczna, FADN

Key words: agricultural farms, debt, farming types, economic size, FADN

JEL codes: Q12, Q14

Abstrakt. Przedstawiono poziom zadłużenia gospodarstw rolniczych w Polsce w zależności od wielkości ekonomicznej i typu rolniczego. Analizą objęto gospodarstwa rolnicze uczestniczące w polskim systemie FADN. Okres badań obejmował lata 2010-2013. Stwierdzono, że gospodarstwa rolnicze swoją działalność finansują głównie kapitałem własnym. Najwyższy poziom zadłużenia odnotowano w gospodarstwach bardzo dużych i wyspecjalizowanych w uprawach polowych, co wynika m.in. z większej skali działalności i kapitałochłonności produkcji w porównaniu do pozostałych analizowanych grup.

Wstęp

Każde przedsiębiorstwo funkcjonujące w gospodarce rynkowej musi posiadać odpowiedni kapitał, który umożliwi mu realizację celów. Kapitał przedsiębiorstwa można najogólniej podzielić na kapitał własny i kapitał obcy. Kapitał własny stanowią wkłady wniesione przez właścicieli i środki zgromadzone przez przedsiębiorstwo w trakcie działalności. Natomiast kapitał obcy obejmuje wszystkie zobowiązania przedsiębiorstwa wobec kontrahentów, dostawców, banków, pracowników oraz innych wierzycieli. Najczęstszym źródłem tego kapitału są długoterminowe i krótkoterminowe kredyty bankowe, kredyt kupiecki, emisja krótkoterminowych papierów dłużnych, leasing oraz emisja obligacji [Sierpińska, Jachna 2004].

Kapitał własny jest najbardziej stabilną podstawą finansowania działalności przedsiębiorstwa i decyduje w dużym stopniu o płynności finansowej. Natomiast kapitał obcy pozwala na korzystanie z efektu dźwigni finansowej oraz osłony podatkowej [Szymańska 2009]. Określenie najniższego kosztu kapitału wyznacza relację między kapitałem własnym i obcym [Barry i in. 1995].

Rolnictwo przeciętnie odznacza się niskimi zdolnościami kreacji kapitału własnego [Kulawik 1995]. Dlatego też w przedsiębiorstwach agrobiznesu konieczne jest zaangażowanie kapitału obcego. Wspomaganie agrobiznesu kapitałem obcym daje możliwość uzyskania dodatkowych korzyści ekonomicznych wynikających z efektu dźwigni finansowej [Wasilewski 2006]. Należy jednak pamiętać, że zbyt duże zadłużenie może doprowadzić do wielu negatywnych skutków, m.in. do utraty płynności finansowej.

Decyzje finansowe podejmowane przez rolników zdeterminowane są specyfiką działalności, a przede wszystkim długim cyklem produkcyjnym, który w dużym stopniu zależy od czynników przyrodniczych, jak i dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania. W związku m.in. z ograniczonym dostępem gospodarstw rolniczych do wysoko zorganizowanego rynku kapitałowego kapitał własny jest głównym źródłem finansowania działalności oraz zapewnia utrzymywanie równowagi finansowej [Mądra 2010]. Ograniczenia w dostępie do kapitału zewnętrznego to przede wszystkim skutek skutek asymetrii informacji na rynku kredytów rolniczych oraz wysokiego ryzyka operacyjnego [Swinnen, Gow 1999, Zawadzka 2013].

W opiniach zarządzających gospodarstwami rolniczymi najkorzystniejszym źródłem finansowania działalności jest kapitał własny, a podstawowym powodem korzystania z kapitałów obcych jest jego niewystarczający poziom [Felczak 2015]. Główne cele wydatkowania środków pieniężnych pochodzących z obcych źródeł finansowania to przede wszystkim zakup ziemi, maszyn oraz budowa nowych lub modernizacja już istniejących budynków gospodarczych [Galecka 2010].

Dominującym zewnętrznym źródłem finansowania inwestycji i szeroko rozumianych procesów rozwojowych w gospodarstwach rolniczych w Polsce jest kredyt bankowy [Kata 2009]. Prowadzone badania dowodzą, że korzystanie przez rolników z kredytów stymuluje procesy inwestycyjne, co przyczynia się m.in. do zwiększenia wydajności pracy, poprawy dochodowości, zwiększenia rentowności kapitału własnego, możliwości obniżenia kosztów i generalnie poprawy sytuacji finansowej gospodarstw rolniczych [Kulawik 1995, Wasilewski, Mądra 2008]. Wzrost zadłużenia gospodarstw korzystanie wpływał na zwiększenie potencjału wytwórczego, dochodowość oraz wydajność pracy [Grzelak 2005].

Struktura kapitału jest ważnym czynnikiem, który wpływa na bieżącą sytuację finansową każdego przedsiębiorstwa, jak również na opłacalność realizowanych przedsięwzięć. Dlatego istotny jest optymalny dobór kapitału, który wymaga określenia bieżących i przyszłych potrzeb finansowych danego przedsiębiorstwa.

Material i metodyka badań

Celem opracowania było określenie poziomu zadłużenia gospodarstw rolniczych w Polsce w latach 2010-2013 w zależności od typu rolniczego i wielkości ekonomicznej. Dobór gospodarstw do badań był celowy. Były to gospodarstwa uczestniczące w polskim systemie FADN (*Farm Accountancy Data Network*), prowadzące rachunkowość rolną pod nadzorem Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB w Warszawie (IERiGŻ-PIB). Podmioty znajdujące się w polu obserwacji Polskiego FADN są to gospodarstwa towarowe, mające zasadniczy udział w tworzeniu wartości dodanej rolnictwa. Za takie uznawane są te, które mieszczą się w grupie gospodarstw wytwarzających w danym regionie FADN co najmniej 90% wartości standardowej produkcji. Minimalny próg wielkości ekonomicznej dla gospodarstwa to 4000 euro. Gospodarstwa te są reprezentatywną próbą pod względem lokalizacji, typu rolniczego i klasy wielkości ekonomicznej dla pola obserwacji Polskiego FADN. Analizie poddano gospodarstwa rolne prowadzące rachunkowość rolną w ramach polskiego FADN w latach 2010-2013¹.

Do oceny stopnia zadłużenia gospodarstw rolniczych wykorzystano wskaźnik ogólnego zadłużenia określający stopień finansowania aktywów kapitałem obcym, wskaźnik zadłużenia kapitału własnego obliczany jako stosunek zobowiązań ogółem do kapitału własnego oraz wskaźnik udziału zobowiązań długoterminowych w zobowiązaniach ogółem (zobowiązania długoterminowe/zobowiązania ogółem).

W ramach przyjętego kryterium grupowania, gospodarstwa rolnicze podzielono ze względu na wielkość ekonomiczną i typ rolniczy. W ramach typu rolniczego gospodarstwa analizowano w następujących grupach: uprawy polowe, krowy mleczne, zwierzęta trawożerne, zwierzęta ziarnożerne oraz mieszane. Gospodarstwa grupowano także według wielkości ekonomicznej, określanej sumą wartości standardowych produkcji wszystkich działalności występujących w gospodarstwie rolniczym wyrażonej w euro. Przyjęto następujące klasy wielkości ekonomicznej gospodarstw rolniczych: bardzo małe (2-8)², małe (8-25), średnio małe (25-50), średnio duże (50-100) i bardzo duże (powyżej 500). W badaniach pominięto gospodarstwa o typach rolniczych uprawy ogrodnicze i uprawy trwałe z uwagi na to, że są to specyficzne grupy, zazwyczaj o małej powierzchni użytków rolnych (UR) i wysokiej intensywności produkcji. Porównywanie tego typu gospodarstw z pozostałymi byłoby utrudnione, ze względu na odmienny poziom intensywności produkcji i organizacji.

¹ W momencie przeprowadzania analiz pełne dane rachunkowe były dostępne tylko do 2013 roku włącznie.

² Pole obserwacji polskiego FADN obejmuje gospodarstwa rolne o minimalnej wielkości ekonomicznej 4000 euro, czyli w klasie „bardzo małe” znajdują się gospodarstwa o wielkości ekonomicznej powyżej 4000 euro, a nie tak jak wskazuje granica klasy 2000 euro.

Wyniki badań

W tabeli 1 zaprezentowano wybrane wskaźniki charakteryzujące poziom zadłużenia gospodarstw rolniczych w Polsce w badanym okresie. Poziom ogólnego zadłużenia określony jako stosunek zobowiązań ogółem do pasywów ogółem w badanych gospodarstwach kształtował się od 5,57% w 2010 roku do 5,80% w 2013 roku, co oznacza, że kapitał obcy stanowił około 6% źródeł finansowania działalności. Aktywa gospodarstw finansowane były głównie kapitałem własnym, co świadczy m.in. o wysokiej niezależności finansowej. Należy jednak zaznaczyć, że niewielki udział kapitału obcego wiąże się z ograniczonymi możliwościami inwestycyjnymi gospodarstw. W badanym okresie odnotowano jednolitą tendencję rosnącą poziomu zadłużenia, chociaż nie był to duży wzrost (o 0,25 p.p.).

Wskaźnik zadłużenia kapitału własnego, który określa stopień zaangażowania kapitału obcego w stosunku do kapitału własnego kształtował się w przedziale 5,90-6,15%, co oznacza znaczną przewagę kapitału własnego nad obcym. W badanym okresie odnotowano wzrost wskaźnika o 0,26 p.p.

Wskaźnik udziału zobowiązań długoterminowych w zobowiązaniach ogółem kształtował się w przedziale od 53,92% w 2012 roku do 72,70% w 2013 roku, co świadczy o preferowaniu przez rolników długoterminowych kapitałów obcych, takich jak preferencyjne kredyty bankowe. W pierwszych trzech analizowanych latach widoczna była malejąca tendencja zadłużenia długoterminowego, natomiast w roku 2013 w stosunku do roku 2012 odnotowano znaczny wzrost w tym zakresie (o 18,78 p.p.). Wyższy udział długoterminowych kapitałów obcych w gospodarstwach rolniczych wynika z ograniczenia ryzyka utraty płynności finansowej przy utrzymywaniu wyższego poziomu kapitału stałego, co jest zachowaniem racjonalnym.

Reasumując, podstawowym źródłem finansowania działalności gospodarstw rolniczych w latach 2010-2013 był kapitał własny (ok. 94%), który jest w zasadzie źródłem bezterminowym oraz najbezpieczniejszym, gdyż przynosi najmniej dodatkowych kosztów. Dominujący udział kapitału własnego świadczy o zachowawczej strategii finansowania działalności gospodarstw rolniczych oraz zmniejsza ich zależność od otoczenia. Należy jednak zaznaczyć, że taka strategia finansowania działalności może przyczyniać się do obniżenia efektywności działalności.

W tabeli 2 przedstawiono wybrane wskaźniki zadłużenia gospodarstw rolniczych w zależności od klasy wielkości ekonomicznej. W badanych gospodarstwach stwierdzono, że na ogół wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej wzrastał poziom wskaźnika ogólnego zadłużenia oraz zadłużenia kapitału własnego. Zapewne wynikało to z faktu większej dostępności zewnętrznych źródeł finansowania dla gospodarstw silniejszych ekonomicznie. Im większa wielkość ekonomiczna gospodarstwa, tym większa skala produkcji oraz wyższa nadwyżka bezpośrednia, co wpływa na wiarygodność kredytową i dostępność m.in. do kredytów preferencyjnych. Najwyższy poziom zadłużenia odnotowano w 2011 roku w bardzo dużych gospodarstwach (26,30% wskaźnik ogólnego zadłużenia i 35,68 wskaźnik zadłużenia kapitału własnego), najniższy zaś w 2013 roku w bardzo małych gospodarstwach (0,69% wskaźnik ogólnego zadłużenia i 0,7% wskaźnik zadłużenia kapitału własnego). W badanym okresie wzrost zadłużenia odnotowano tylko w dużych gospodarstwach, w przypadku ogólnego zadłużenia o 0,51 p.p., a zadłużenia kapitału własnego o 0,71 p.p. Najwyższy spadek zadłużenia stwierdzono w bardzo dużych gospodarstwach.

Tabela 1. Poziom zadłużenia gospodarstw rolniczych w latach 2010-2013

Table 1. The debt level agricultural farms in the years 2010-2013

Wyszczególnienie/Specification	Lata/Years				Zmiana/ Change 2013-2010
	2010	2011	2012	2013	
Wskaźnik ogólnego zadłużenia/Debt Ratio [%]	5,57	5,58	5,60	5,80	0,23
Wskaźnik zadłużenia kapitału własnego/Debt to equity [%]	5,90	5,91	5,94	6,15	0,26
Wskaźnik udziału zobowiązań długoterminowych w zobowiązaniach ogółem/The participation rate of long-term liabilities in total liabilities [%]	67,75	67,30	53,92	72,70	4,95

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FADN [www.fadn.pl]

Source: own study based on FADN data [www.fadn.pl]

Tabela 2. Zadłużenie gospodarstw rolniczych według klas wielkości ekonomicznej w latach 2010-2013
Table 2. The debt level agricultural farms according to economic size classes in the years 2010-2013

Lata/Years	Klasa wielkości ekonomicznej/Economic size classes [%]					
	bardzo małe/ very small	małe/ small	średnio małe/ medium small	średnio duże/ medium large	duże/large	bardzo duże/ very large
Wskaźnik ogólnego zadłużenia/Debt Ratio [%]						
2010	1,40	2,73	6,38	9,44	15,18	21,98
2011	0,90	2,84	5,88	8,82	16,01	26,30
2012	0,98	2,83	6,24	9,14	16,14	22,54
2013	0,69	2,53	5,38	8,88	15,69	13,35
Zmiana/Change 2013-2010	-0,71	-0,20	-1,00	-0,56	0,51	-8,64
Wskaźnik zadłużenia kapitału własnego/Debt to equity [%]						
2010	1,42	2,80	6,82	10,43	17,90	28,17
2011	0,90	2,92	6,25	9,67	19,06	35,68
2012	0,99	2,91	6,66	10,07	19,24	29,10
2013	0,70	2,59	5,68	9,75	18,61	15,40
Zmiana/Change 2013-2010	-0,72	-0,21	-1,13	-0,68	0,71	-12,77
Wskaźnik udziału zobowiązań długoterminowych w zobowiązaniach ogółem/ The participation rate of long-term liabilities in total liabilities [%]						
2010	56,17	70,91	74,37	76,48	71,38	49,14
2011	65,75	69,67	74,97	74,63	71,53	48,87
2012	69,70	71,58	73,28	76,45	76,40	53,92
2013	63,65	71,97	75,46	78,35	78,61	55,54
Zmiana/Change 2013-2010	7,48	1,06	1,09	1,87	7,23	6,40

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

W roku 2013 w stosunku do roku 2010 we wszystkich klasach wielkości ekonomicznej gospodarstw stwierdzono wzrost udziału zobowiązań długoterminowych w zobowiązaniach ogółem, od 1,06 p.p. w małych gospodarstwach do 7,48 p.p. w bardzo małych. Ponadto stwierdzono, że wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolniczego od bardzo małych do dużych wzrastał udział finansowania działalności długoterminowymi zobowiązaniami, co świadczy o tym, że rosło zadłużenie głównie z tytułu długoterminowych kredytów i pożyczek. Natomiast w bardzo dużych gospodarstwach udział zobowiązań długoterminowych był najniższy i kształtował się od 49,14% w 2010 roku do 55,54% w 2013 roku, co oznacza, że zobowiązania krótkoterminowe, np. z tytułu dostaw i usług, miały stosunkowo duże znaczenie.

Generalnie w większości gospodarstw działalność rolnicza opiera się głównie na długoterminowym zaangażowaniu kapitału obcego, który w badanym okresie stanowił ponad 50% zobowiązań. Zapewnia on możliwość szybszego rozwoju, co zwiększa tym samym konkurencyjność gospodarstwa na rynku.

Zadłużenie gospodarstw rolniczych według typów rolniczych zaprezentowano w tabeli 3. W badanym okresie najwyższy poziom zadłużenia stwierdzono w gospodarstwach o typie rolniczym uprawy polowe, co potwierdziły wskaźniki ogólnego zadłużenia i zadłużenia kapitału własnego, które kształtowały się średnio na poziomie ok. 10-12%. W 2013 roku w stosunku do 2010 roku odnotowano spadek finansowania majątku kapitałem obcym – z 10,4 do 8,47%, zadłużenie zaś kapitału własnego zmniejszyło się z 11,16 do 9,26%. Należy jednak podkreślić, że nie była to jednolita tendencja. Stosunkowo wysokie wskaźniki zadłużenia w tej grupie gospodarstw mogą świadczyć o wysokiej kapitałochłonności produkcji oraz o znaczących inwestycjach rzeczowych finansowanych kapitałem zewnętrznym, głównie długoterminowym, co potwierdza przewaga udziału zobowiązań o okresie wymagalności powyżej 12 miesięcy w zobowiązaniach ogółem. Ponadto, w gospodarstwach o typie

Tabela 3. Zadłużenie gospodarstw rolniczych według typu rolniczego w latach 2010-2013
 Table 3. The debt level agricultural farms according to type of farming in the years 2010-2013

Lata/Years	Typ rolniczy gospodarstw/Type of farming [%]				
	uprawy polowe/ field crops	krowy mleczne/milk cows	zwierzęta trawożerne/ other grazing livestock	zwierzęta ziarnożerne/ granivores	mieszane/ mixed
Wskaźnik ogólnego zadłużenia/Debt Ratio [%]					
2010	10,04	6,06	4,25	6,92	3,56
2011	11,18	6,04	4,39	6,45	3,54
2012	11,00	5,86	3,39	6,80	3,77
2013	8,47	5,38	3,74	8,14	4,05
Zmiana/Change 2013-2010	-1,56	-0,68	-0,51	1,22	0,49
Wskaźnik zadłużenia kapitału własnego/Debt to equity [%]					
2010	11,16	6,45	4,44	7,43	3,69
2011	12,59	6,43	4,59	6,89	3,67
2012	12,36	6,22	3,51	7,29	3,92
2013	9,26	5,69	3,89	8,86	4,22
Zmiana/Change 2013-2010	-1,90	-0,76	-0,56	1,43	0,53
Wskaźnik udziału zobowiązań długoterminowych w zobowiązaniach ogółem/ The participation rate of long-term liabilities in total liabilities [%]					
2010	71,31	67,46	68,31	72,34	60,81
2011	68,56	65,47	60,26	73,99	63,86
2012	75,09	72,42	71,62	74,66	63,64
2013	77,77	77,26	76,64	67,08	64,03
Zmiana/Change 2013-2010	6,46	9,80	8,33	-5,26	3,22

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

rolniczym uprawy polowe działalność ściśle wiąże się z ziemią, będącą głównym czynnikiem wytwórczym oraz efekty działalności bardziej zależą od czynników przyrodniczych niż w innych typach.

Najniższy poziom zadłużenia w badanym okresie odnotowano w gospodarstwach o typie mieszane, w których wskaźnik finansowania majątku kapitałem obcym kształtował się w przedziale od 3,56 do 4,05%, z tendencją rosnącą. Na podobnym poziomie był też wskaźnik zadłużenia kapitału własnego. Świadczy to o tym, że gospodarstwa niewyspecjalizowane w określonym typie produkcji swoją działalność finansują kapitałem własnym, co może być spowodowane mniejszą wiarygodnością kredytową w stosunku do gospodarstw wyspecjalizowanych.

Analizując udział zobowiązań długoterminowych w sumie zobowiązań w latach 2010-2013 można zauważyć przewagę długoterminowych kapitałów obcych z tendencją rosnącą. Najwyższy poziom badanego wskaźnika stwierdzono w 2013 roku w gospodarstwach wyspecjalizowanych w uprawach polowych – 77,77%, natomiast najniższy w 2010 roku w gospodarstwach o typie rolniczym mieszanym – 60,81%.

Podsumowanie i wnioski

W opracowaniu dokonano oceny zadłużenia gospodarstw rolniczych w Polsce w latach 2010-2013. Zbadano zależność między poziomem zadłużenia a wielkością ekonomiczną i typem rolniczym gospodarstw. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

1. Dominującym źródłem finansowania działalności gospodarstw rolniczych w Polsce był kapitał własny, który w badanym okresie stanowił ponad 90% pasywów. Wysoki poziom samofinansowania spowodowany jest specyfiką działalności i wynikającym z niej ryzykiem operacyjnym. Może też wskazywać na zachowawczy sposób gospodarowania oraz na krytyczną postawę rolników względem ryzyka.

2. Zadłużenie badanych gospodarstw rolniczych z tytułu kredytów i pożyczek długoterminowych było wyższe niż zadłużenie z tytułu zobowiązań krótkoterminowych (średnio udział zobowiązań długoterminowych w zobowiązaniach ogółem wynosił 65%). Może to świadczyć o wykorzystywaniu kapitału obcego w działalności inwestycyjnej, co prowadzi do zwiększenia konkurencyjności gospodarstw.
3. Wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstw stwierdzono wzrost poziomu zadłużenia, co wynika m.in. z większej dostępności zewnętrznych źródeł finansowania w jednostkach silniejszych ekonomicznie. Ponadto im „większe” gospodarstwo tym większa skala produkcji, co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na kapitał obcy, którego zaangażowanie może przyczynić się do wzrostu rentowności kapitału własnego.
4. Najwyższy udział zadłużenia odnotowano w gospodarstwach wyspecjalizowanych w uprawach polowych (ponad 10%). Zobowiązania długoterminowe stanowiły tam główne źródło zewnętrznego finansowania działalności. Stosunkowo wysoki poziom zadłużenia w tej grupie gospodarstw świadczy m.in. o wysokiej kapitałochłonności produkcji. Generalnie gospodarstwa wyspecjalizowane w określonym typie produkcji charakteryzowały się większym poziomem finansowania działalności kapitałem obcym w porównaniu do wielokierunkowej produkcji.

Literatura

- Barry Peter J., Paul Ellinger N., Chester Baker B., John Hopkin A. 1995. *Financial Management in Agriculture*. Illinois: Interstate Publishers, Inc., Danville.
- Felczak Tomasz. 2015. „Źródła finansowania działalności gospodarstw rolniczych w opinii zarządzających”. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* 2 (74): 83-91.
- Galecka Agnieszka. 2010. Finansowanie działalności gospodarstw rolniczych z województwa lubelskiego. [W] *Współczesne trendy w zarządzaniu i finansach. Teoria a praktyka*, red. M. Godlewska, P. Szczepankowski, Warszawa: Wydawnictwo VizjaPress & IT, 263-273.
- Grzelak Aleksander. 2005. „Finansowanie zewnętrzne gospodarstw rolnych”. *Więś i Rolnictwo* 4 (129): 116-123.
- Kata Ryszard. 2009. „Kredyty bankowe w strukturze zewnętrznych źródeł finansowania rolnictwa w Polsce”. *Zeszyty Naukowe SGGW. Problemy Rolnictwa Światowego* 8 (XXIII): 85-94.
- Kulawik Jacek. 1995. „Kapitał w rolnictwie”. *Studia i Monografie Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej* 76: 1-75.
- Mądra Magdalena. 2010. „Poziom zadłużenia a dochód w indywidualnych gospodarstwach rolniczych”. *Roczniki Naukowe SERiA* XII (3): 269-274.
- Polski FADN. <http://fadn.pl/publikacje/wyniki-standardowe-2/wyniki-standardowe-srednie-wazone>.
- Sierpińska Maria, Tomasz Jachna. 2004. *Ocena przedsiębiorstw według standardów światowych*. Warszawa: PWN.
- Swinnen Johan F.M., Hamish Gow R. 1999. “Agricultural credit problems and policies during the transition to a market economy in Central and Eastern Europe”. *Food Policy* 24: 21-47.
- Szymańska Elżbieta. 2009. „Struktura kapitału w gospodarstwach trzodowych o różnej wielkości ekonomicznej”. *Zeszyty Naukowe SGGW. Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* 76: 41-51.
- Wasilewski Mirosław, Magdalena Mądra. 2008. „Efektywność gospodarstw indywidualnych w zależności od zadłużenia i siły ekonomicznej”. *Zeszyty Naukowe SGGW. Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* 64: 87-99.
- Wasilewski Mirosław. 2006. „Kapitał własny a wyniki ekonomiczne przedsiębiorstw rolniczych”. *Roczniki Nauk Rolniczych* 92 (2): 52-61.
- Zawadzka Danuta. 2013. „Kredyt w decyzjach finansowych przedsiębiorstw rolniczych w Polsce (ze szczególnym uwzględnieniem podmiotów z regionu Pomorza Środkowego)”. *Zarządzanie i Finanse* 2 (2): 619-630.

Summary

The paper presents the level of debt of farms in Poland, according to the economic size and type of farming. The analysis included agricultural farms participating in the Polish FADN. The study period covered the years 2010-2013. It was found that farm agricultural finance its operations primarily in equity. The highest level debt was recorded in farms with very large and specialized in field crops, which could be due to a greater scale of operations and the capital intensity of production to the other analyzed groups.

Adres do korespondencji
 dr Agnieszka Galecka, mgr Mariusz Pyra
 Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej
 ul. Siderska 95/97, 21-500 Biała Podlaska, tel. (83) 344 99 00 wew. 254
 e-mail: a.galecka@dydaktyka.pswbp.pl, marpyr@interia.pl